

розвиток балету як Франції, так і України складно переоцінити. Останні роки життя Сергій провів у Швейцарії, у м. Лозанна, де й помер 15 грудня 1986 р. Він похований у Франції на кладовищі в Сент-Женевьев де Буа неподалік Парижа, де на його могильній плиті досі видніється напис «Сергій Лифар із Києва» [3].

Тож нехай «Українець до кінця» і справді залишається в історії нашої країни, адже українці повинні знати заслуги своїх співгромадян і зберігати пам'ять про них.

Джерела та література

1. Герасимова Г. Лифар Серж. *Енциклопедія історії України*. Київ, 2009. Т. 6: Ла–Мі. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Lifar_Serzh
2. Герасимова Г. Лифар Серж. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 5. Біографічна частина: А–М / відп. ред. М. М. Варварцев. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2014. 331 с. С. 256–258. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Varvartsev_Mykola/Ukraine_v_mizhnarodnykh_vidnosynakh_Entsyklopedychnyi_slovyk-dovidnyk_Vypusk_5.pdf
3. Гусак С. Легендарні постаті України. Харків, 2009. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002871>
4. Курінна М. Про національне коріння Сергія Лифаря та його родові зв'язки з Україною. *Краєзнавство*. 2011. № 4. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/32719>
5. Лифар С. Спогади Ікара. Київ: Пульсари, 2007. URL: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=2739>

Тетюшева Анастасія

Опорний заклад загальної середньої освіти «Успіх»

Краматорської міської ради Донецької області

Вчитель: Яковлев Андрій Вікторович

КОРОЛЬ ПОП-АРТУ ЕНДІ ВОРГОЛ

Ключові слова: *Е. Воргол, поп-арт, мистецтво, кінематограф.*

Keywords: *A. Warhol, pop art, art, cinema.*

Енді Воргол – американський художник, кінорежисер, засновник руху поп-арт 1960-х рр. Його популярне мистецтво втілювало банальності американської комерційної культури. Умілий самопромоутер, він представив концепцію митця як успішної знаменитості та бізнесмена [3].

Майбутній митець (від народження отримав ім'я Андрій Варгола) був сином українських емігрантів із Пряшівщини (українська етнічна територія на сході Словаччини). Він народився 6 серпня 1928 р. у місті Піттсбург (штат Пенсильванія США). Батько хлопця – Ондрей – переїхав до Нового світу ще у 1914 р. в пошуках роботи, невдовзі до нього приєдналася і дружина Юлія. Родина Ворголів була доволі заощадливою, не мала багато коштів, але вже на восьмиріччя Енді батьки подарували перший кінопроектор [5].

У 1945 р. після закінчення школи Воргол вступив у Піттсбурзький Технологічний інститут Карнегі (сьогодні це Університет Карнегі-Меллона), який закінчив через чотири роки зі ступенем з графічного дизайну. Після цього він переїхав до Нью-Йорка і приблизно 10 років працював рекламним ілюстратором [5]. Водночас він відмовився від «а» в кінці свого прізвища, щоб стати Енді Ворголом (замість Ворголи). У 1950-х рр. влаштувався на роботу до редакції журналу «Glamour» і став одним із найуспішніших рекламних художників. Він часто отримував нагороди за унікальний химерний стиль, використовуючи власну техніку плямистих ліній і гумові штампи для створення малюнків [4].

Раптову популярність Енді Воргол здобув у 1962 р., коли представив свої картини «Банки для супу Campbell's» та «Зелені пляшки Coca-Cola». Він масово виробляв ці навмисно банальні зображення споживчих товарів за допомогою трафаретного друку або шовкографії (друк відбувається за допомогою спеціальної сітки, через яку продавлюють фарби), а потім почав друкувати нескінченні варіанти портретів знаменитостей у яскравих кольорах. Техніка шовкографії ідеально підходила Ворголу, оскільки повторюване зображення пляшок відомого напою або бляшанок від супу було зведено до прісної та культурної ікони, яка віддзеркалювала уявну порожнечу американської матеріальної культури, наповнену споживацтвом і бренд-маркетингом. Вищезазначені роботи були своєрідною пародією на американські реклами середини ХХ ст. Врешті-решт роботи Воргола поставили його в авангард руху поп-арту, що зароджувався у той час в Америці [3].

Енді Воргол був не лише художником, а й підприємцем. Він розпочав свою кар'єру в 1950-х рр. як комерційний ілюстратор, заробляючи значні кошти для фінансування своїх мистецьких проєктів. Воргол успішно поєднував комерційні та підприємницькі починання з авангардною, андеграундною роботою. Протягом усієї кар'єри він постійно підштовхував себе до експериментів у нових медіа: видавничій справі, кіно, музичному виробництві, телебаченні, моді, театрі, і часто співпрацював з художниками та відомими брендами.

Про свою підприємницьку діяльність сам Воргол згадував у своїй книзі «Філософія Енді Воргола (від А до Б і назад)»: «Бути успішним у бізнесі – це найзахопливіший вид мистецтва. Заробляти гроші – це мистецтво, працювати – це мистецтво, а хороший бізнес – це найкраще мистецтво» [5].

Вагомим є внесок Енді Воргола і у кінематограф доби. Він зняв низку фільмів між 1963 та 1968 рр., починаючи зі свого першого повнометражного фільму «Сон» (1963) – п'ятигодинної стрічки сну поета Джона Джорно. Його новаторський восьмигодинний німий фільм «Імперія» (1964) містить безперервні сповільнені кадри Емпайр-Стейт-Білдінг у Нью-Йорку. У 1966 р. він зняв свій найбільш комерційно успішний фільм – тригодинну стрічку «Дівчата з Челсі» (протримався у кінопрокаті до 1967 р.) [5].

Воргол з дитинства був захоплений голлівудськими знаменитостями та славою. Він писав кінозіркам, просячи у них автографи і фотографії. Пізніше, у 1960-х рр., «Фабрика» (так називався будинок Воргола на Мангеттені) стала місцем зустрічі художників, музикантів і письменників, серед яких були Лу Рід, Боб Ділан, Трумен Капоте та багато інших.

Воргол став зіркою і допоміг іншим зробити те саме, втіливши в життя свій вислів: «У майбутньому кожен буде всесвітньо відомим протягом 15 хвилин» [5]. Така позиція і почуття справедливості виховувалися у Воргола з дитинства. Відомо, що він виховувався у побожній греко-католицькій родині, яка відвідувала месу у церкві св. Іоанна Златоуста в Піттсбурзі. Згодом у Нью-Йорку Воргол регулярно відвідував церкву Святого Вінсента Ферера, щоб помолитися і відвідати месу [5].

Упродовж усього життя Енді Воргол заціклювався на своїх фізичних вадах. З дитинства він страждав на хорею Сіденгама (танець святого Віта – розлад центральної нервової системи), яка час від часу приковувала його до ліжка. Проблеми з пігментацією спричиняли зміну кольору шкіри, через що він отримав прізвиська «Спот» («Плямистий») та «Енді Червононосий». У відповідь на свої уявні фізичні вади Воргол культивував різні образи за допомогою одягу, перук, косметики та, зокрема, пластичної хірургії, щоб змінити форму свого носа. Пізніше у нього було передчасне облісіння і масивні шрами від вогнепальних поранень, отриманих у 1968 р. [5].

Воргол також страждав від хронічних проблем із жовчним міхуром. 20 лютого 1987 р. його шпиталізували до лікарні Нью-Йорка, де йому успішно видалили жовчний міхур, і він, здавалося, одужував. Однак через кілька днів у нього виникли ускладнення, які призвели до раптової зупинки серця. Він помер 22 лютого 1987 р. у віці 58 років. Тисячі людей відвідали меморіал художника в соборі Святого Патріка у Нью-Йорку [4].

У XXI ст. творчість митця залишається доволі популярною. У 2003 р. в Перемішлі відбулася виставка «Енді Варгол як Андрій Варгола» в межах Міжнародного фестивалю «Галичина», в якій взяли участь понад пів тисячі митців із Австрії, Угорщини, Чехії, України, Ізраїлю та Словаччини. У 2006 р. в Ужгороді провели віртуальну виставку «Енді Варгол – найславетніший русинський діяч XX століття». У 2017 р. в Києві представили мистецький проєкт, присвячений художнику, де було експоновано ексклюзивні світлини Воргола [2].

Від народження і до смерті Енді Воргол був русином [6]. Ось яке визначення дає «Енциклопедія Історії України»: «Русини – назва українців до кінця XVIII ст., а на західноукраїнських землях – і в XIX – на поч. XX ст. Дотепер частково збережена в Закарпатській Україні і серед емігрантів-закарпатців у США» [1]. Іноді дослідники використовують термін «карпато-русини», намагаючись виокремити ідентичність, оскільки багато століть їхня культура не перетиналася з іншими регіональними культурами, але Енді Воргол походить саме з цієї етнічної частини України, тому ми маємо право називати його русином (або карпато-русином), а також вихідцем з нашої Батьківщини зі світовим ім'ям.

Джерела та література

1. Ісаєвич Я. Д. Русини. *Енциклопедія історії України*. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Rusyny>

2. Тишкевич М. Енді Воргол: Не хочу бути великим художником, краще стану знаменитим. *Український інтерес*. 06.08.2023. URL: <https://uain.press/blogs/endi-vorgol-ne-hochu-buti-velikim-hudozhnikom-krashhe-stanu-znamenitim-1311751>

3. Andy Warhol: American artist. *Britannica*. 23.05.2024. URL: <https://www.britannica.com/biography/Andy-Warhol>
4. Andy Warhol. *Biography*. 11.03.2022. URL: <https://www.biography.com/artists/andy-warhol>
5. Andy Warhol. *The Warhol*. URL: <https://www.warhol.org/andy-warhols-life/>
6. Magocsi P. R. Andy Warhol: His Art and Ethnic Roots. *Carpatho-Rusyn Research Center*. URL: <https://c-rrc.org/andy-warhol-his-art-and-ethnic-roots/>